

Themapreek Focus 4.2

(De gemeente van Jezus; Verlangen en verwachten)

‘Een refrein dat (je) opbouwt’

Psalm 42-43

Ds. Michiel Vastenhouw, 31 januari 2021

Gemeente van Christus,

Mis je God ook zo? Mis je Hem?

Ik zie mezelf nog wel zitten, tijdens zomervakanties in de Franse Cévennen. Jaar of 16 was ik. Op een camping langs zo'n prettig kabbelend riviertje. Met zo'n wereldontvanger op schoot. Klein radiootje, uitschuifantenne eraan. Uur of drie 's middags. Op zoek naar Radio Tour de France. Om de etappe live te kunnen volgen. En dan draaien aan dat knopje, op zoek naar de juiste frequentie. En als je dan wat krakerige klanken hoort die op Nederlands lijken, zwenken met de antenne. Hopend op ontvangst van het signaal tussen de Franse heuvels.

Zo voelt het soms. Alsof Hij zich moeilijk vinden laat. Alsof ik de juiste frequentie niet kan vinden. Alsof mijn antenne niet scherp genoeg staat afgesteld. Alsof er teveel heuvels en obstakels in de weg zitten om tot een optimale ontvangst te komen.

Soms kraakt en piept het zo, dat je denkt: is er wel een uitzending bezig? Heb ik me niet vergist in de dag of de tijd? Was dit wel het moment om af te stemmen op God? Of was het gisteren, en heb ik Hem gemist? Of is het morgen, en moet ik nog wachten?

Of erger eigenlijk. Zou het kunnen zijn dat er iets tussen is gekomen? Andere programma's belangrijker bleken op dit moment. Meer relevant werden geacht door de zendercoördinatoren. Zodat Gods uitzending is uitgesteld. Of geschrapt. Of nog erger. Dat God zélf niet meer uitzendt, omdat Hij de indruk kreeg dat er niemand meer wilde afstemmen op Zijn golflengte?

Ik weet het niet. Hij is God in de hemel. Wij zijn mensen op deze aarde.

Maar ik wil het wel weten. Want is mis Hem. Ik wil dat Hij wat zegt. Dat Hij wat doet. Dat Hij van zich horen laat. En als Hij allang spreekt en handelt, terwijl het mij ontgaat, dan wil ik dat Hij het me leert zien. Want het is zo droog. M'n ziel staat droog.

Ik snap die dichter echt zó goed. Die zat ook ooit naast zo'n kabbelend riviertje. Een stroompje in het brongebied van de Jordaan. Kijk, een hinde! Ze komt op het riviertje af. Bukt. Rekt haar hals. Reikhalzend naar het water. Om haar grote dorst

te lessen. Ja, zo! Zo voelt zijn ziel zich. Want die staat droog. Die dorst naar God. Niet naar zomaar een god. Niet naar een beetje spiritualiteit, uit het noorden, zuiden, westen of oosten. Nee, zijn ziel dorst naar de Lévende God. Daar is er maar één van. En die is niet binnen handbereik, of op heidense afroep beschikbaar. Die woont in de hemel, en heeft de aarde als zijn voetenbankje. En daar waar dat voetenbankje staat, daar is de tempel. En als je zit waar hij zit, dan staat die tempel ver weg... Wat is dát lang geleden, dat ie daar geweest is.

En als je dan zo'n moede hinde eindelijk haar dorst ziet lessen, dan kun je toch niet anders denken dan 'dat wil ik ook!' Maar wanneer? Het gebrek aan perspectief emotioneert. Dat raakt je ziel.

Viel het je ook op vanmorgen? Hoe onbekommert deze dichter spreekt over de ziel! Kom er eens om! Ik vond het verrassend. Hoorde er van op. Misschien wel juist vanwege de zielloosheid van onze tijd. We leiden als land en samenleving een zieltogend bestaan. Alle kaarten worden gezet op het lichaam. De zorg voor onze ziel heeft daar onder te lijden. Nee, dan doel ik niet op de vraag naar ons eeuwige zieleheil aan de andere zijde van de dood. Ik doel op dát wat ons óók maakt tot de unieke mens die u, jij en ik zijn. Nu al. Naast het lichaam. Onze ziel dus, en onze geest. Mensen uit één stuk zijn we, die nu gedomineerd worden door een haast mechanisch wereldbeeld. Dat ons reduceert. Tot een grote klomp cellen. Besmettelijk of niet. Dat ons reduceert tot chemische processen. Meer of minder te beïnvloeden door een vaccin. Dat ons reduceert tot een maakbare, controleerbare massa, te sturen met maatregelen en goede adviezen.

Maar wij zijn meer dan dat. Dat voel je aan je water. Ook de dichter voelt het aan het water. Zittend langs dat riviertje. Kijkend naar een moede hinde, of zo je wilt een hijgend hert. Dan besef je het. Ja, ik ben meer dan een lichaam. Want mijn ziel heeft dorst. Naar God.

Ook al roepen er nog zo veel: Waar is Hij dan, die God van jou? Niet dat ze benieuwd zijn naar zijn woonplaats. Maar vooral naar zijn handelen. Is Hij ergens bezig in de wereld? Doet Hij wat in je leven? En is dat de moeite waard? Zó klinkt die vraag: Waar is dan je God?

Die vraag snap ik. Die resoneert bij mij van binnen. Het is als dat krakende en piepende signaal van dat radiootje. Dat je zit te draaien aan de knop, en er geen signaal doorkomt in een taal die je verstaat. Geen contact. Waar is ie dan? Die God?

Alle kaarten op het lichaam. Maar m'n ziel dan. Die dorst naar God. En die van u, van jou misschien ook wel. Ja, want geloven doe ik niet in m'n eentje. En jullie ook niet. En vers 5 is ons op het lijf geschreven in deze tijd. Toch?

'Weemoed vervult mijn ziel, nu ik mij herinner hoe ik meeliep in een dichte stoet en optrok naar het huis van God – een feestende menigte, juichend en lovend.'

Ok, op z'n calvinistisch dan. Ietsje minder opgetogen. Maar toch! Zie ons zitten thuis achter onze schermen of bij onze radio. Zie ons hier zitten en staan in een vrijwel lege kerk. Herinneringen. Gedenkwaardige momenten. Ze lijden tot weemoed. De HSV vertaalt dat de dichter zijn ziel in zich uitstort. Niet bij een ander, maar bij jezelf. Want de anderen zitten net als jij ergens ver weg langs een riviertje. Te denken aan hoe het was. In die dichte stoet, waarin je mee kon lopen. Niet per se opvallend. Maar op weg naar het huis van God. De feesten vierend. Je stem verheffend. Juichend en lovend. En nu weten we niks te zeggen. Staan we met een mond vol tanden als die vraag klinkt naar God. Waar is Hij? Is Hij te vinden in de tempel? Niet noodzakelijkerwijs in een gebouw van vier muren. Hij is te vinden in zijn gemeente, de tempel van zijn heilige Geest. Samen zijn we kerk. We hebben die feestvierende menigte nodig. We houden elkaar geestelijk op de been. En daarbij helpt ons de liturgie. Want die is grensoverstijgend. Die helpt ons om de grenzen van een mechanistisch, in zichzelf gesloten wereldbeeld te overschrijden. De liturgie houdt onze ziel levend. Een ziel die dorst naar God.

Dat herinnert de dichter zich. Hij beseft dat de droogte in zijn ziel te maken heeft met het liturgieloze leven dat hij noodgedwongen leidt. Ver weg van de tempel. Niet in contact met anderen die geloven. Verdorrend in een cultuur die geen affiniteit heeft met de dingen die jij je herinnert, die je gedenkt.

Dat heeft niks te maken met nostalgisch verlangen naar hoe het ooit was. Daar koop je niks voor in het heden. Het gaat erom dat je zoekt naar een antwoord op die sarrende vraag naar Gods aan- of beter gezegd, zijn afwezigheid. En daarom blijf je draaien aan dat knopje van de wereldontvanger. Op zoek naar de goede frequentie. Op zoek naar een helder geluid.

En ja! Opeens breekt het door! Luister! 'Wat ben je bedroefd, mijn ziel, en onrustig in mij. Vestig je hoop op God, eens zal ik hem weer loven, mijn God die mij ziet en redt.' (...)

Ja, dat is het! En je draait nog wat meer aan het knopje, om de ontvangst verder te verbeteren. Maar nee! Het signaal begint te storen. Je zwenkt met de antenne, maar het helpt niet. Aah! Die heuvels hier ook in dit gebied!

En het gevolg is dat die woorden die opeens doorbraken, in hun tegendeel lijken te verkeren. Des te meer beseffen we dat de ontvangst beroerd is. Dat we wel kunnen smachten naar God, zoals die hinde naar het water reikte. Maar de harde realiteit is dat we zijn waar we niet thuis zijn. Ver weg van waar dat heldere water stroomt dat de dorst van je ziel kan lessen. En dus kan die stem wel zeggen tegen mijn ziel dat ze niet bedroefd moet zijn. En niet onrustig. Maar dat ben ik dus wel!

En dat beseft ik nu alleen nog maar meer. Juist door die mooie woorden. En het tweede couplet van zijn gedicht wordt meer en meer tot een klaaglied. Tom

Wright onderstreepte vorig jaar het belang van het klagen voor het christelijk geloof. Als remedie tegen het idee dat geloven betekent dat je altijd blij moet zijn. En dat als we niet blij zijn, er snel een oplossing moet komen die de oorzaak van onze ellende wegneemt. Dat is geen bijbels geloven. De Bijbel kent het klaaglied. Deze dichter leert het ons. Klagen is bidden zonder oplossing. Dat je het antwoord niet al van te voren op je briefje hebt. Wright noemt klagen 'pijn kunnen lijden in de aanwezigheid van God'.

Dat komen we hier op het spoor. En me dunkt dat het heilzaam is. Nee, het is niet makkelijk. Want je zou willen dat na het eerste couplet het refrein meteen in volle glorie door zou zijn gebroken. Juichend en lovend zoals de feestvierende menigte ooit.

Niet dus. Het kraakt en piept, en het signaal is weg. En daar kun je geestelijk van balen. Dat doet pijn. Grote woorden. 'De roep van vloed naar vloed, de stem van uw waterstromen en uw golven, die zwaar over me heen slaan.' Dat is oertaal. Genesis 1 eechoot door. We dreigen terug naar af te geraken. Het leven loopt spaak.

En dan opeens vers 9. Alsof het mis-plaatst is. Een woord dat er eigenlijk niet hoort te staan. Prachtige woorden, maar niet voor nu. Als een vroom geluid van een medegelovige die blijkbaar minder reden ziet tot klagen dan jij. Alsof er middenin de donkere tonen van jouw terechte klaaglied opeens een vrolijk opwekkingslied klinkt. Mis-plaatst. Of toch niet? Dat staat nog te bezien.

Maar nu door. We willen God spreken. Daar is het om te doen. Hem vragen waarom? Waarom gaat het zoals het gaat? Niet als onafwendbaar noodlot. Want daar geloven we niet in. Een noodlot, daar kun je alleen maar in berusten. Dat kun je nooit ter verantwoording roepen. Een God wel. Althans, déze God wel. De levende. Waarom?, wil je Hem vragen!

Want ze houden maar niet op met sarren. Met leven alsof het Hém in elk geval niks schelen kan. Dat ie eerder dood is, dan de levende.

Klagen mag. Klagen kan helpen. Want we zitten niet noodlottig vast, maar we willen dat het ánders wordt. Niet terug naar af, maar op Gods toekomst aan. Er moet weer beweging in komen. Het moet weer gaan stromen. Ook in mijn ziel. Zoals het water van dat beekje stromen blijft. En daarom blijven we draaien aan het knopje. En zwenken met de antenne.

En luister! Daar is het weer! Als een heilzaam refrein! 'Wat ben je bedroefd, mijn ziel, en onrustig in mij. Vestig je hoop op God, eens zal ik hem weer loven, mijn God die mij ziet en redt.' (...)

Hopen op God. Wáchten, staat er. Niet te snel willen. Ruimte geven aan de Geest. De Geest van de Lévende. Hopen is allereerst wachten. Ruimte geven, ook aan je eigen ziel. Laat het je zeggen, gemeente. Ook vandaag. Niet meteen oplossingsgericht denken. Want wat is het heerlijk dat het refrein van vandaag

ons opbouwt. Door ruimte te geven aan onze ziel. Het wordt je gewoon eerlijk gevraagd, al twee keer! Wie vraagt je dat nog in onze ren- en vliegsamenleving. Wie vraagt je dat, zelfs als we in een lockdown zitten: 'Wat ben je bedreefd? Waarom zo onrustig?' Wacht op God.

Een seculiere dichter wist dat raak te verwoorden. Een zin als een verdwaalde parel in een liedje: 'Geef mij nu je angst, ik geef je er hoop voor terug!'

Ja, eindelijk hebben we het signaal kunnen oppikken. Bijzonder! Klagen levert dus geen barrières op in het contact met God. Integendeel! Het schiep ruimte, waardoor opnieuw het opbouwende refrein door kon komen. Er is ruimte, geschapen door de Geest zelf. Ruimte om niet alleen te mijmeren óver God en soms zelfs wat te somberen over hoe we Hem missen. Ruimte ook om te klagen óver God en het waarom van de dingen. Maar nu ook ruimte om daadwerkelijk ons te richten tót God.

Psalm 43 is een vervolg. Geen aparte psalm, maar integraal onderdeel van het ene lied. Alleen samen gelezen vatten we iets van de diepte van dit gedicht. Er zit een opbouw in, die ons ook vandaag verder helpen wil. Alleen psalm 42 zou ons nog kunnen laten hangen in een nostalgisch verlangen naar wat ooit was. Of het zou ons kunnen laten vastlopen in klagen als doel in zichzelf. Maar Godzijdank eindigt het lied daar niet. De dichter, en wij volgen, zij het misschien schoorvoetend, richt zich concreet tot God. Roept Hem ter verantwoording.

'Natuurlijk!', moeten we dan Bijbels gezien zeggen! Noodlot doet je berusten. Maar de levende God kan je redden! God is geen afstandelijke manager die vanuit een hoge kantoortoren zijn multinational regeert zonder te weten wat er op de werkvloer speelt. God regeert Jezusvormig. God regeert kruisvormig. Hij deelt in de pijn van zijn schepping. Hij deelt in jouw, in uw, in mijn pijn. Wij gaan Hem aan het hart. En Hij laat het er niet bij zitten.

Dat moet je weten. Dát is wat de liturgie ons leren wil. Dát is wat dit herhaalde, opbouwende refrein jouw vandaag in wil prenten. Hij is de God op wie je terecht wilt wachten. Want Hij is de God die je ziet, en redt. De HSV heeft hier het woord 'volkomen verlossing'. Jesjoea in het meervoud. Jezus in optima forma, zo je wilt. Ja, dan mogen we ons richten op God. Wat de concrete nood van je leven dan ook is. Voor deze dichter is er sprake van belagers, van liefdeloosheid, list en bedrog. Dat is wat vijanden doen. Het goede leven op Gods wereld kapot maken. Hoe dan ook. En daar wil je als gelovig mens God niet buiten laten. Integendeel! Want dan zijn we straks heidens terug bij af, en niet in de goede wereld die Hij voor ogen heeft! In het tweede couplet van zijn gedicht had de dichter het klagend over 'al uw waterstromen en al uw golven'. Nu beseft hij dat hij een beroep moet doen op twee ándere zaken die zich met God laten verbinden.

‘Zend uw licht en uw waarheid.’ Te midden van het razen van uw waterstromen en uw golven heb ik behoefte aan uw licht en uw waarheid. Díe geven richting. Die brengen me waar ik wezen wil. Steeds dichterbij naar het hart van de zaak.

Prachtig! In een wereld waar veel donker is, en waar de leugen vaak regeert, hebben wij schreeuwend behoefte aan licht en waarheid. Die van Gód, wel te verstaan. Die ons misschien heus niet altijd goed uitkomen. Die dominante denkpatronen in onze cultuur en samenleving stevig onder kritiek kunnen zetten. Maar die wel de dorst van je ziel kunnen lessen. Uw licht. Uw waarheid. Die zetten je in beweging. Niet langer vast in het verre noorden, maar nu op weg. Onder de bezielende leiding van Gods licht en waarheid. Steeds dichterbij naar het doel. Daar in de verte ligt de heilige berg. Kijk, we komen dichterbij! Zie je de tempel weer? Het is de plaats waar God woont! Kijk, daar is het altaar. Kijk, daar bent U. Mijn hoogste vreugde.

Prachtig! Dat, broeders en zusters, is de kern van geloven. Weten en vasthouden, ook als het stormen kan, dat God de vreugde bedoelt. Dát is het doel van zijn schepping geweest. Daarom rustte Hij op de zevende dag, zag dat het goed was. Het vervulde Hem met vreugde. En die schepping kijkt reikhalzend uit naar de voltooiing, schrijft Paulus eeuwen later. Zoals die hinde haar hals reikte naar het water. Want als God deze wereld herschept, zal zijn vreugde volkomen zijn. En in die vreugde zullen we delen.

En zo wordt de dichter als het ware meegevoerd in een vergezicht. Hij komt in beweging, maar is er nog niet. Wij ook niet. Psalm 43 kan te hoog gegrepen voelen. Alsof het verlangen en de klacht totaal zijn vervangen door verwachting. Die al haast werkelijkheid lijkt te zijn geworden.

Maar de realiteit is weerbarstiger. Ook nu helpt ons het refrein. Vers 4 is het einde van het lied nóg niet. Zeker, daar gaat het naar toe. Naar de ontmoeting met God, waar het loflied zonder lockdowns klinken zal. Nu nog leven wij van de hoop. Het refrein prenten we ons in. Maar door de weg die we met de dichter gemaakt hebben, klinkt het deze derde keer anders dan de eerste twee keer. Toen lag de nadruk op de eerste regels. Nu volledig op de laatste. Ja, eens zal ik Hem weer loven. Mijn God, die mij ziet en redt!

En dan snappen we dat vers 9 niet misplaatst was. Maar door de dichter daar uiteindelijk, precies halverwege, doelbewust neergezet. Zodat het precies het hart zou vormen van zijn gedicht. De kern:

‘Overdag bewijst de Heer mij zijn liefde. ’s Nachts klinkt een lied in mij op, een gebed tot de God van mijn leven.’

Want dat is Hij.

Amen.